

GRAIUL DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI LIMBA LITERARĂ COMUNĂ

Inițial, toate tipurile de vorbire est-romanică erau denumite prin același glotonim comun – *român*, -ă, provenit de la adjectivul latinesc *romanus*, -a, -um „care ține de Roma; romanic” (deși din latină a fost moștenit și substantivul *român* < *romanus*, -i „roman”, de la care a și fost derivat ulterior adjectivul *românesc*, devenit variantă a adjectivului moștenit *român*). Adjectivul *român/românesc* a fost utilizat pentru a denumi limba populației romanizate pe tot teritoriul balcano-carpatic, inclusiv pe teritoriul de răspândire a celor două mari grupuri dialectale romanice din nordul Dunării – cel muntenesc și cel moldovenesc, păstrându-se aici și după formarea principatelor dunărene: Muntenia (Valahia sau Țara Românească), Moldova și Transilvania.

1. Calificativul *român/românesc* a generat în conștiința primilor oameni de cultură din spațiul carpato-dunărean ideea că toți cei ce populau aceste ținuturi își trag obârșia de la Roma.

1.1. Miron Costin, de exemplu, menționa în opera pe care ne-a lăsat-o drept moștenire, parcă anume spre a dumiri pe cei rătăciți de mai târziu: „Așa și neamul acesta, de carele scriem, al țărilor acestora [nu are deci în vedere numai Moldova, ci și celelalte țări – S. B.] numele vechi și mai drept este rumân [spațierea noastră – S. B.], adecă râmlean, de la Roma” (Costin 1958, p. 268).

Același Miron Costin subliniază în mod cât se poate de explicit și în mai multe locuri din cronicile sale că reprezentanții populației din Moldova, deși se autodenumesc moldoveni, adică locuitori ai acestui ținut românesc, consideră că vorbirea lor este românească. Ei nu întreabă „știi moldovenește?”, zice cronicarul moldovean, ci „știi românește?” (*ibidem*, p. 269).

1.2. Așadar, este absolut evident faptul că, deși în unele surse istorice medievale este atestat pentru limba vorbită în Moldova și termenul *limba moldovenească*, cărturarii și oamenii de cultură ai timpului subînțelegeau prin această denumire un subdialect (grai) al limbii lor române comune, dându-și perfect de bine seama de unitatea glotică românească de pe întreg teritoriul daco-român, căci, cum spune chiar academicianul rus V. F. Șișmarev, în adâncul conștiinței poporului romanic care vorbea în limba dată lua de acum naștere ideea unității acestui popor (Șișmarev 1960, p. 53).

DACOROMANIA, serie nouă, III–IV, 1998–1999, Cluj-Napoca, p. 101-110

1.2.1. Nu e de mirare, deci, că nici Dimitrie Cantemir, domnitorul Moldovei, care era rusofil ca esență și ar fi putut avea anumite veleități separatiste, n-a tăgăduit unitatea poporului și a vorbirii romanice din nordul Dunării. Anume, el subliniază fără nici o umbră de îndoială că „neamul moldovenilor, al muntenilor, al ardelenilor... cu un nume de obște români se cheamă...” și că „noi, moldovenii, la fel ne spunem români, iar limbii noastre nu dacică, nici moldovenească, ci românească” (Cantemir 7225).

1.2.2. Chiar și prin titlul lucrării sale, din care sunt luate citatele de mai sus, D. Cantemir indică fără echivoc care e numele limbii în care scrie el însuși. Acest titlu sună așa: *Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor întâi pre limba lătinească izvodit, iară acum pre limba românească scos* (sublinierea noastră – S. B.)... Mai clar nu se putea spune.

1.3. Faptul că tipurile de vorbire muntenesc (valah) și moldovenesc se includ într-o unitate generică superioară ce le înglobează pe amândouă l-au constatat, în diferite perioade, atunci când au vorbit despre limba populației din Principatele Dunărene, și reprezentanții altor popoare.

1.3.1. Astfel, lingvistul rus de origine română Iakov Ghinculov, profesor la Universitatea din Petersburg, subliniind comunitatea structurală a vorbirii din cele două principate, vorbește despre o gramatică valaho-moldovenească (el își intitulează lucrarea *Начертание правилъ валахо-молдавской грамматики* [Ghinculov 1840]). Referitor la denumirea generică a acestei comunități de limbă, el scrie în prefața gramaticii sale: „При общемъ обзорѣ ближайшихъ отородій одного и того же плѣни, мы в праве держаться общего названия ихъ; слѣдственно языкъ *Ромынский* [sublinierea lui I. G. – S. B.] может служить общимъ знаменателемъ [spațierea noastră – S. B.] Валахского и Молдавского нарѣчій” (*ibidem*, p. 11).

1.3.2. Termenul *român/românesc*, cu aplicare la limbă, ca denotație a unui standard unic, este utilizat de fapt de toți autorii primelor gramatici, precum și ai altor materiale didactice, apărute nu numai în Principate (până și după Unire), ci și în Basarabia, aflată de acum în componența imperiului rus. Ca să nu mai vorbim de operele scriitorilor veniți în Țară din Basarabia (Gh. Asachi, C. Negruzzi, C. Stamati, A. Russo, B. P. Hasdeu ș. a.), care au folosit chiar și în titlurile publicațiilor lor glotonimul *român/românesc*.

1.4. De la mijlocul secolului al XIX-lea acest termen se încetățenește definitiv în literatura lingvistică europeană și mondială în calitate de denumire generică pentru tipul de vorbire romanică orientală cultă din nordul Dunării (la aceasta a contribuit, desigur, și faptul că la 1859 Muntenia și Moldova s-au unit într-un singur stat național, care a căpătat denumirea de *România*).

1.4.1. Dacă până la acest moment istoric glotonimul în cauză desemna vorbirea balcano-romanică generală și totodată tipul de vorbire romanică nord-dunăreană (moldo-muntenescă), acum el își adaugă un al treilea – și cel mai important – sens al său: cel legat de denumirea limbii naționale a noului stat de limbă romanică, cel de limbă de cultură (adică literară), apărută în zona cea mai de est a masivului romanic.

1.4.1.1. S-a constituit astfel următoarea structură semantică a adjectivului *român/românesc*, cu referire la realitățile glotice din această zonă est-romanică:

„1. Care ține de tipul de vorbire romanică balcano-carpatină (el are o serie de varietăți și e numit astăzi în lingvistică *est-romanica* sau *balcano-romanica*).

2. Care ține de tipul de vorbire romanică nord-dunăreană (muntenescă și moldovenească sau moldo-valahă; în sensul dat glotonimul *român/românesc* este sinonim în literatura de specialitate cu *dacoromân*).

3. Care ține de mijlocul național de comunicare al statului român și (având în vedere situația actuală) al statului moldovenesc (ce include limba literară unică formată pe baza tipului de vorbire romanică nord-dunăreană)”.

1.4.1.2. Cu aceste sensuri calificativul glotic polisemic *român/românesc* și-a ocupat locul corespunzător în taxonomia glotonimică actuală și de polisemia dată nu se mai poate face abstracție, oricât ar dori-o cineva.

1.4.2. Astăzi conținutul semantic al glotonimului *român/românesc* (prezentat mai sus) reprezintă un fapt real al terminologiei lingvistice, el fiind folosit ca atare (în accepțiile date) în romanistica generală, începând cu opera fundamentală a lui W. Meyer-Lübke (1890, 1902) (predecesorul acestui mare romanist și întemeietorul lingvisticii romanice, F. Diez, utiliza încă, pentru romanica orientală, determinativul mai vechi, *valah*) și terminând cu lucrările moderne de popularizare a romanisticii (cum ar fi, spre exemplu, broșura lingvistului polonez W. Mańczak (1969)¹) și cu toate sursele de referință existente (dicționare și enciclopedii, neexceptându-le pe cele sovietice).

2. Calificativul *moldovenesc* (ca și *muntenesc*, de altfel), cu referire la limbă, a început a fi utilizat relativ târziu (în comparație cu *român* < *romanus*, ce servea la denominarea, cum s-a spus deja, atât a populației de origine romanică, cât și a vorbirii ei) – abia de prin a doua jumătate a secolului al XIV-lea, adică după constituirea celor două „țări românești” în state separate.

2.1. El a căpătat circulație anume ca semn distinctiv al acestora, în calitate de denumire locală a uneia dintre cele două ramuri (varietăți) ale masivului glotic romanic nord-dunărean, denumire ce reflecta teritoriul de răspândire a ramurii corespunzătoare (deși în Valahia se folosea în continuare și termenul tradițional *român/românesc*, determinativul *muntenesc* fiind mult mai puțin frecvent)².

2.1.1. După anexarea în 1812 a părții dintre Prut și Nistru a Moldovei istorice (a așa-numitei Basarabii) de către imperiul rus, aici, din motive lesne de înțeles, a fost utilizată pentru vorbirea localnicilor denumirea tradițională, dar neștiințifică, *limba moldovenească*.

¹ Folosind determinativul *român* în primul său sens, autorul menționează, urmându-l pe Sextil Pușcariu, că limba română are patru varietăți: dacoromâna, aromâna, istroromâna și meglenoromâna. De varietatea dacoromână a limbii române se folosesc, după spusele lui W. Mańczak, „circa 20 milioane de oameni pe teritoriul României și al Republicii Sovietice Moldovenești...” (p. 18).

² Glotonimele adjectivale *moldovenesc/moldovean* și *muntenesc/muntean* au la bază, desigur, substantivele respective *moldovean/moldovan* și *muntean*, folosite, cum era și firesc, ca etnonime în noile formații statale.

2.1.2. În 1818, prin „Regulamentul organizării administrative a Basarabiei”, „limba moldovenească” este declarată chiar limbă oficială, alături de limba rusă (de altfel, Rusia țaristă, prin „Regulamentul organic”, va decreta „limba moldovenească” drept limbă oficială și în Principatul Moldovei din timpul ocupației acestuia, între anii 1828 și 1834).

2.1.3. Această situație a fost însă păstrată numai până în 1828, când drept limbă oficială este recunoscută, din nou, doar limba rusă, limba localnicilor fiind ulterior scoasă cu totul din uz.

2.1.4. Abia spre sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea adjectivul *moldovenesc*, în sintagma *limba moldovenească*, reapare (iarăși în scopuri politice) în unele lucrări (mai ales dicționare bilingve), cu aplicare la vorbirea populației basarabene.

2.1.5. După revoluția din 1917, adică în perioada sovietică (întâi în R.A.S.S.M., în stânga Nistrului, căci Basarabia se reunise deja cu Țara, iar apoi, în 1940, și în R.S.S.M., cu Basarabia reînglobată de data aceasta în U.R.S.S.), populației din aceste teritorii îi este impusă oficial denumirea „limbă moldovenească”, care se contrapunea de acum net limbii române (mai ales că între anii 1932 și 1938 în R.A.S.S.M. fuseseră introduse limba și literatura română și alfabetul latin, acțiune calificată ulterior ca o gravă greșeală politică). Motivele sunt deci de natură pur politică: pentru demonstrarea existenței unei alte națiuni în componența Uniunii Sovietice, ce trebuia să se deosebească, sub toate aspectele, de națiunea română din țara vecină, dar neprietenă (îndârjirea de atunci în promovarea cu orice preț a tendinței date se resimte la mulți diriguitori și în prezent).

2.2. În felul acesta calificativul *moldovenesc*, prin atribuirea acestui al doilea sens, ar fi trebuit să aibă următoarea structură semantică, adică să însemne:

„1. Care ține de tipul de vorbire romanică nord-dunăreană, adică de grupul dialectal dacoromân, caracteristic pentru Moldova istorică.

2. Care ține de mijlocul național de comunicare a statului moldovenesc (R.S.S.M., iar în prezent: R.M)”.

2.3. Dar chiar și cu această nouă structură semantică adjectivul-glotonim *moldovenesc* corelează cu adjectivul-glotonim *român*, ca unități de același rang doar pe linia unui singur sens: al treilea de la *român* și al doilea de la *moldovenesc*.

2.3.1. Aceste sensuri ar urma să se opună (în viziunea partizanilor art. 13 din Constituția R.M) ca denumiri ale mijloacelor naționale de comunicare din diferite state.

2.3.2. Întrucât însă mijloacele naționale de comunicare sunt în fond limbile standard, adică ceea ce numim în mod curent limbi literare, iar limba literară atât în România, cât și în Moldova a fost și este aceeași (fiind una singură), sensurile în discuție coincid.

2.3.3. Deci contrapunerea glotonimelor *român* și *moldovenesc* pe linia acestui sens, care s-a făcut și începe să se facă din nou în R.M (în conformitate cu noua Constituție), se baza și se bazează, iarăși, doar pe considerente de ordin politic. Ea nu are nici un suport de natură lingvistică (adică științifică).

2.4. Cât privește celelalte sensuri ale glotonimelor discutate, ele se află în raport de gen – specie, *moldovenesc* incluzându-se (în primul său sens) în toate cele trei sensuri ale lui *român/românesc* (acesta fiind pentru el noțiunea generică pe toate liniile)³.

3. Așa se prezintă lucrurile sub raport logic (căci, logic, noțiunea generică c u p r i n d e în sine toate noțiunile de specie subordonate ei).

3.1. Sub raport semantic însă, noțiunea generică (care exprimă numai trăsăturile relevante, esențiale) s e i n c l u d e ca parte componentă obligatorie în conținutul tuturor noțiunilor de specie subordonate, care înglobează, în afară de aceasta, și trăsături suplimentare (relevante numai pentru noțiunea de specie respectivă)⁴.

3.1.1. În cazul noțiunii „moldovenesc”, asemenea trăsături suplimentare relevante sunt: lipsa africatelor *č* și *ǵ* și prezența africatei *dz*, palatalizarea consoanelor labiale *p*, *b*, *v*, *f*, trecerea vocalelor atone *e* și *ă*, respectiv în *i* și *î* (în special în poziție finală), prezența unor rusisme lexicale și sintactice, precum și o serie de alte particularități specifice vorbirii din Republica Moldova și Moldova românească (dar improprii atât pentru alte varietăți dialectale ale limbii române, cât și pentru limba literară).

3.1.2. Așadar, denumirea *moldovenesc* poate fi aplicată numai și numai vorbirii căreia îi sunt proprii particularitățile suplimentare enumerate. Altfel, denumirea nu poate fi considerată ca fiind adecvată obiectului denumit.

3.1.3. Tocmai de aceea articolul 13 din noua constituție a R.M nu este justificat sub aspect științific: în el se presupune, pe de o parte, că limba oficială de stat este limba literară comună (căreia nu-i sunt proprii trăsăturile specifice moldovenești!), iar pe de altă parte, ea este denumită „moldovenească” (ceea ce implică în mod obligatoriu trăsături specifice inerente). Este deci un caz tipic de alogism elementar, de c o n t r a d i c t i o i n a d j e c t o.

4. Pentru a demonstra inconsistența unei atare poziții sub raport științific mai poate fi menționată aici încă o particularitate a elementelor lexicale (inclusiv a termenilor) ce se află în raport de gen–specie: în anumite condiții contextuale, când nu importă detaliile, adică trăsăturile specifice (individuale) suplimentare, ci doar cele esențiale ale obiectului denumit, în locul denumirii de specie se folosește, de regulă, denumirea de gen. Legitatea dată însă nu poate fi inversată: denumirea de specie (cea a varietății noțiunii) nu poate fi folosită în locul celei generice, deoarece în acest caz obiectului desemnat i s-ar atribui caracteristici semantice pe care el nu le posedă (*copac–nuc*).

4.1. De aceea glotonimul *român/românesc* se utilizează cu referire la orice varietate de vorbire romanică nord-dunăreană (muntenească, moldovenească,

³ Despre aceste lucruri, foarte clare sub raport teoretic, s-a mai scris anterior (vezi, de exemplu, Berejan 1990), dar cele scrise n-au fost luate în considerație.

⁴ Acest paradox de interpretare logică și lingvistică a sensului cuvintelor este examinat mai detaliat la Berejan 1973.

bănăţeană, oltenească sau oricare alta) și, în primul său sens, la orice varietate de vorbire romanică sud-dunăreană (aromână, istroromână și meglenoromână)⁵.

4.2. Dar nu orice varietate de vorbire românească, în esență (cum ar fi cea balcano-romanică sau chiar numai cea nord-dunăreană, adică dacoromână), poate fi numită, spre exemplu, muntenească, oltenească sau moldovenească.

4.3. Denumirile date pot fi aplicate în exclusivitate acelor varietăți cărora le sunt proprii suplimentar trăsăturile dialectale respective.

4.3.1. Astfel, glotonimul *moldovenesc* poate fi aplicat numai acelei varietăți a dialectului dacoromân al limbii române care se întrebuițează (în mare) în Moldova dintre Prut și Carpați, precum și în actuala R.M, și numai atunci când se acordă o importanță deosebită particularităților ei suplimentare specifice enumerate mai sus, în **3.1.1.**, când anume acest specific se vrea relevat.

4.3.2. Aici intervine momentul pe care nu-l acceptă nici până azi partizanii denumirii date pentru limba oficială de stat din R.M.

4.3.2.1. Doar această denumire o poartă *g r a i u l* vorbit în Moldova (de pe ambele maluri ale Prutului), vorbirea *p o p u l a r ă o r a l ă* (nu scrisă!) folosită în această zonă, vorbire care are trăsăturile sale specifice în comparație cu vorbirea din alte zone ale spațiului românesc dunăreano-carpato-nistrean, dar care este doar una dintre varietățile întregului glotic romanic oriental (cum se vede bine din schema alăturată).

4.3.2.2. În virtutea acestui fapt, denumirea unei varietăți nu poate fi dată întregului în totalitatea sa (căci fiecare varietate *s e i n c l u d e* în întreg, este *d o a r o p a r t e* a lui). Cu atât mai mult cu cât pe baza diferitelor varietăți ale întregului s-a constituit o limbă de cultură (limba literară), care e una singură.

4.3.2.3. În această calitate ea a fost consfințită prin tradiții îndelungate, fixate într-un corpus solid de monumente scrise, servind cultura comună a tuturor purtătorilor acestor varietăți (inclusiv a varietății moldovenești, care nu are și nici n-a avut vreodată o altă formă de manifestare literară, bazată în exclusivitate pe graiul moldovenesc).

4.3.2.4. Limba de cultură în care astăzi se vorbește, dar mai ales cea în care se scrie în R.M, în toate sferele oficiale, *n u r e f l e c t ă* specificul varietății locale moldovenești a dialectului dacoromân de pe acest teritoriu (fonetica ei este, de exemplu, aproape în întregime de tip muntenesc, nu moldovenesc: formele de tipul *făcea*, *piatră*, *bine* au la bază nu formele dialectale moldovenești *fășé*, *chiatrî*, *ghini*, proprii, cu anumite varietăți, întregului teritoriu al republicii, ci pe cele din alte regiuni românești, dar care au devenit normă literară).

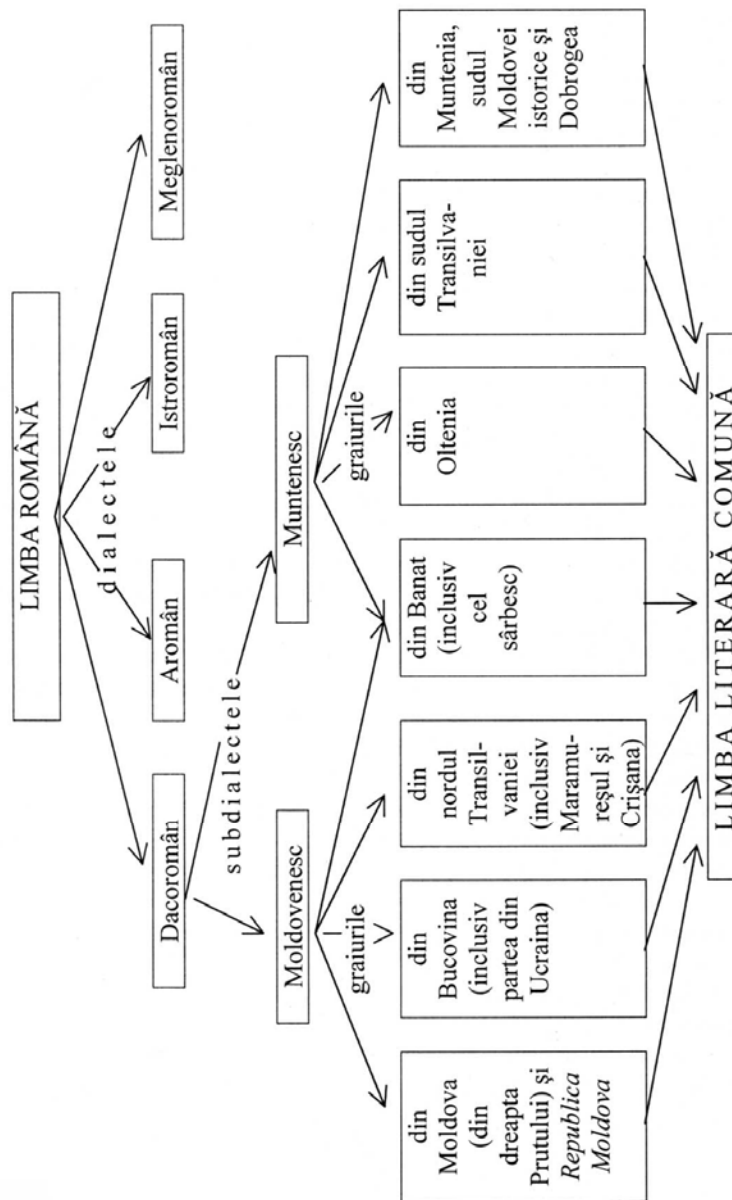
4.4. Prin urmare, nimeni nu are pur și simplu dreptul (nici științific, nici juridic) să atribuie acestei limbi o denumire neadecvată conținutului termenului utilizat, impropriu ei prin însăși definiția sa.

5. Ar fi nimerit să mai fie adăugat la cele spuse deja și un argument de altă natură, dar care vine să sublinieze apartenența necondiționată a noțiunii de specie la noțiunea de gen, a specialului la general, a fenomenului la esență, a variantei la invariantă (oricât de multe trăsături specifice ar avea prima).

⁵ Chiar pe această legitate s-a bazat Sextil Pușcariu când a stabilit că limba română are patru dialecte (Pușcariu 1940, p. 216-248).

Schemă

VARIETĂȚILE LOCALE (TERITORIALE)
ALE LIMBII ROMÂNE ȘI LIMBA LITERARĂ

5.1. În cazul noțiunii de specie „moldovenesc”, această legitate s-ar formula în felul următor: oricâte particularități specifice (în sensul încorporării de rusisme și de sovietisme) ar fi căpătat și ar mai căpăta, eventual, vorbirea moldovenească din R.S.S.M și din R.M, ea n-ar fi încetat și nu va înceta nicicând să fie o varietate a vorbirii românești, căci elementele specifice, oricât de numeroase ar fi ele, nu pot schimba esența primordială a noțiunii generice, care constituie un component invariabil al conținutului tuturor noțiunilor de specie.

5.2. Chiar dacă am admite, prin absurd, o situație ipotetică, când majoritatea unităților lexicale semnificative (adică a cuvintelor cu sens material) ar fi substituite prin unități străine, împrumutate (în cazul nostru rusești, ca în versurile satirice *M-am prostudit și cășleiesc / C-o fost morozu mari...*), și în acest caz o asemenea „limbă amestecată” va fi recepționată de cei ce știu românește ca românească în esența sa, iar nu ca „altă” limbă, ca o limbă „nouă”. Asta pentru că apartenența unui mesaj verbal la o anumită limbă este determinată, de fapt, nu de lexic, ci de gramatică.

5.2.1. De aceea un enunț ca *Bring die банка mit варены von der полка im чулач*, citat de L. V. Șcerba (1974, p. 72), în pofida faptului că absolut toate cuvintele semnificative din componența lui (în afară de verb) sunt rusești, este simțit, după spusele lingvistului rus, ca fiind limbă germană, deoarece predicatul lui și toate instrumentele gramaticale sunt germane.

5.2.2. De altfel, elementele lexicale semnificative de bază ale unui potențial enunț pot fi chiar fără sens (adică născocite), cum afirmă mulți semanticieni. Principalul e ca acestor elemente să le fie aplicată corect gramatica unei limbi naturale. De exemplu, enunțul lui Carnap *Pirots karulize elaticalli*, fără a avea vreo semnificație concretă, reală, ține – după gramatică – de limba engleză. Dacă însă acestui enunț, vid de sens, i se aplică o altă gramatică, el apare ca „tradus” în limba respectivă. Astfel, Em. Vasiliu îl „traduce” în română prin *Piroții carulează elatic* (Vasiliu 1970, p. 19). Enunțul dat se pretează însă și la „traducerea” în alte limbi (cf. fr. *Les pirots carulisent élatiquement* sau rus. *Пироты карулизят элатично*), la origine fiind el însuși o „traducere” din germ. *Die Pieroten karuliezen elatisch* (*ibidem*, p. 20).

5.2.3. Din cele spuse se poate trage concluzia că, atâta timp cât își păstrează gramatica, o limbă rămâne vie și, dacă i se creează condiții favorabile pentru debarasarea de lexicul impropriu, ea revine la normal. Deci, dacă s-ar instaura asemenea condiții și pentru populația din R. M., limba română de aici, denaturată de mulțimea rusismelor de tot felul, ar renaște în foarte scurt timp.

6. Din cele spuse rezultă că termenii glotonimici *moldovenesc* și *român/românesc* n-au fost niciodată și nu pot fi nici acum de același rang, nu sunt adică termeni ce stau pe aceeași treaptă a ierarhiei glotonimice, deoarece primul continuă să rămână – indiferent de faptul dacă acest lucru e pe placul cuiva sau nu – denumire a unui grai teritorial (utilizat nu numai pe teritoriul R.M, ci și pe cel al

României), ceea ce nu permite ca el să fie folosit când e vorba de denumirea mijlocului de comunicare cultă, de limba literară.

Utilizarea acestor doi termeni (ca și a tuturor termenilor științifici) trebuie să corespundă corelației ce există obiectiv între ei în metalimba lingvisticii, care dispune de o anume microstructură terminologică ce nu poate fi nici ignorată, nici manipulată arbitrar.

6.1. Este absolut clar, deci, că limba literară (și, în primul rând, cea scrisă), întrebuințată de acum de aproape jumătate de secol în R. M., este limbă română. Această realitate este demonstrată cu toată evidența de orice scriere apărută în perioada dată.

6.2. Pentru a demonstra că limba scrisă din R. M. nu reflectă specificul local, să comparăm un scurt fragment (luat la întâmplare) din *Clopotnița* lui Ion Druță în original și transcris, apoi, cu particularitățile proprii vorbirii din R. M.

6.2.1. Iată, întâi, fragmentul, așa cum l-a scris autorul:

„Pornește dar pe jos și el. Dacă nu-l ajunge nici o mașină din urmă, îl va ajunge autobuzul de la cinci jumătate undeva pe o margine de drum. A face însă mișcări în aer liber e, oricum, mai sănătos decât a sta locului și-a te legăna împreună cu umbrele. Scria Amosov într-o revistă, apoi și japonezii au confirmat, că fără cincisprezece mii de pași făcuți zilnic organismul n-are forța necesară pentru a se refăce, și ziua fără șapte-opt kilometri făcuți pe jos e ca și cum ar fi o zi pierdută.

A legat geanta de plasa cu portocale, făcând din ele un fel de desagi. Și i-a aruncat pe umeri, pornind încet de-a lungul șoselei”.

El corespunde întru totul, precum se vede bine, normelor limbii literare române.

6.2.2. Și iată, acum, cum ar arăta același fragment, rescris cu specificul, în primul rând fonetic (dar nu numai), al vorbirii moldovenești:

„Pornești darî pi jios și el. Dacă nu-l ajunji niși o mașânî din urmă, l-a culeji avtobusu di la pol șestovo (sau: di la jiumătati la șăsî) undeva pi o marjinî di drum. Da sî ti niști la vozduh îi, orcum, mai sănătos decât a sta locului ș-a ti legăna împreună cu umbrili. Scria undeva Amosov într-un jurnal, pi urmă și iaponenii o potviridit, cî fără șinspreși nii di paș făcuț în tătî zăua organizmu n-ari puterea trebuinșioasî sî sî dreagî, și zăiua fără șăpti-opt chilometri făcuț pi jios îi ca și cum ar și o zî prăpăditî.

O legat sumca di avosica cu apelsini, făcând din eli on fel di desaji. Și i-o zvârlit pi umeri, pornindu-sî înșet de-a lungul șușălii”.

6.2.3. Or, I. Druță n-a scris niciodată în această formă, care este într-adevăr moldovenească (dar dialectală!). Toți au scris și scriu, și în prezent, respectând, după cum am văzut, normele limbii române literare (alte norme literare, pur și simplu nu există).

6.3. A susține, de aceea, teza, neîntemeiată științific (folosită în scopuri politice de regimul imperial – țarist și sovietic), că ar exista o limbă literară „moldovenească”,

deosebită de limba literară română comună (or, fixarea în constituție a denumirii „limbă moldovenească” pentru limba de stat din R.M chiar asta ar vrea să însemne!) este sau o perseverare (diabolică!) în eroare, sau o utopie, sau o fraudă ordinară, cum subliniază de acum, cu mai multe ocazii, conaționalul nostru, profesorul cu renume mondial de la Tübingen, Eugen Coșeriu.

7. Așadar, vorbirea din R.M, neîncetând a fi o varietate locală a limbii române comune, este, istoricește vorbind, vorbire moldovenească, deoarece ține de prima din cele două mari ramuri ale dialectului dacoromân – moldovenească și muntenească – și-și păstrează și în prezent specificul său dialectal tradițional (majoritatea populației republicii în viața de toate zilele, în procesul vorbirii nenormate, neconforme cu normele literare, vorbește, într-adevăr, moldovenește). E un lucru absolut normal ca, fiind locuitor al Moldovei, să te consideri moldovean și să vorbești în graiul local, cu condiția însă să îți dai seama că el e local și nu poate substitui limba unică pentru toți cei ce vorbesc românește, care este limba română comună.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Costin 1958 = M. Costin, *Opere*, [București].
- Șișmarev 1960 = В.Ф. Шишмарьов, *Лимбиле романиче дин суд-естул Еуропей ши лимба националэ а РСС Молдовенешть, Кишиней*.
- Cantemir 7225 = D. Cantemir, *Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor întâi pre limba lătinească izvodit, iară actu pre limba românească scos cu truda și osteneala lui Dimitrie Cantemir voievodul și de moșie domn a Moldovei și Svintei Rossieștii împărății cneaz în Sankt Peterburg*.
- Ghinculov 1840 = Я. Гинкулов, *Начертание правилъ валахо-молдавской грамматики*, Санкт-Петербург.
- Meyer-Lübke 1890, 1902 = W. Meyer-Lübke, *Grammatik der romanischen Sprachen*, t. I – IV, Leipzig.
- Mańczak 1969 = W. Mańczak, *Języki romanskie*, Krakov.
- Berejan 1990 = S. Berejan, *De ce glotonimul moldovenesc nu poate rivaliza cu glotonimul român cu aplicare în limba literară?*, în „Revista de lingvistică și știință literară”, nr. 6.
- Berejan 1973 = С. Г. Бережан, *Семантическая эквивалентность лексических единиц*, Кишиней.
- Șcerba 1974 = Л. В. Щерба, *Языковая система и речевая деятельность*, Ленинград.
- Vasilii 1970 = Em. Vasilii, *Elemente de teorie semantică a limbilor naturale*, [București].
- Pușcariu 1976 = S. Pușcariu, *Limba română*. I. *Privire generală*, București.

Chișinău, b-dul Ștefan cel Mare, 64/219
Republica Moldova